

Miłosierdzie Boże podstawą miłosierdzia i sprawiedliwości we wspólnocie

Eugeniusz Ziemann scj

Miłosierdzie Boże podstawą miłosierdzia i sprawiedliwości we wspólnocie – przymiot Boga, sposób Jego działania oraz objawiania swojej miłości i sprawiedliwości człowiekowi w jego potrzebach, grzechu i śmierci. Miłosierdzie nie jest konfrontacją ze sprawiedliwością Bożą ani jej nie znosi, lecz ją uzupełnia. W *Starym Testamencie* termin ten (hebr. *chesed, rachamim, chen*) wskazywał na miłość, dobroć, życzliwość, przyjaźń, wierność, wielkoduszność.

W religii Izraela ufność w Boże miłosierdzie zajmowała centralne miejsce w ich wierze (Wj 34,6-7; Ne 9,17; Ps 86, 15; 103,8; 145,8; JI 2,13; Jon 4,2; Oz 2,3n; Jr 15,15). Jego zasięg był nieograniczony: „(...) bo Jego miłosierdzie trwa na wieki” (1 Krn 16,34.41), zaś kara należna za grzech miała tylko wymiar czasowy, gdyż obejmowała jedynie kilka pokoleń. W kontekście sprawiedliwości Bóg zmanifestował i objawił człowiekowi swoje miłosierdzie również w akcie stwórczym (Ps 40,11). *Księga Mądrości* nazywa Boga „miłośnikiem życia” (11,26). W historii Narodu Wybranego Boże miłosierdzie stanowi punkt kulminacyjny przymierza synajskiego (Ps 136,10-24). Niewierność Izraelitów wobec Boga, a także Miłosierdzie Boga im okazywane, prorok Ozeasz prezentuje w biblijnym obrazie niewiernej nierządnicy, która dzięki doświadczeniu miłosierdzia staje się „nowym człowiekiem” (Oz 2). Do tego obrazu nawiązują prorocy Jeremiasz i Ezechiel (Jr 2,2; 3,1; Ez 16). Miłość Boża jest bowiem większa niż grzech i niewierność, które domagają się Bożej kary wynikającej ze sprawiedliwości (Iz 54,5-8). Bóg jednak względem człowieka nie stosuje ludzkiej zasady odpłaty za popełniane zło (Ezd 9,13), lecz obdarza go nieograniczoną dobrocią, w zamian za uznanie grzechu, nawrócenie i otwarcie się na Jego miłość i życie (Iz 55,7).

W *Nowym Testamencie* postawa Boga w relacji do ludzi nie ulega zmianie. Lituje się On nad ludzką nędzą, cierpieniem i grzechem. Zniża do człowieka, lecząc i przebacząc jego

słabości (Łk 1,50.54.58.72.78) w Jezusie Chrystusie, realizującego przymierze oraz obietnice Ojca w odniesieniu do grzeszników, którzy uważali, że są wykluczeni z królestwa Bożego (Łk 18,9-14). Świadczą o tym liczne przypowieści Jezusa m.in. o nielitościwym dłużniku (Łk 18,23-35) i synu marnotrawnym (Łk 15,11-32). Szczytowy wyraz nowotestamentalnej refleksji nad Bożym Miłosierdziem stanowi list Pawła Apostoła do Efezjan (2,4-5), akcentujący zbawcze dzieło Jezusa i dobroć Boga. Bóg bogaty w miłosierdzie przywrócił umarłą ludzkość do życia z Chrystusem w Duchu Świętym (2 J 3). Wczesne chrześcijaństwo, rozwijając naukę o wielkim Bożym miłosierdziu, ubogaciło ją nowymi treściami w świetle Objawienia Jezusa Chrystusa (1 P 1,3; Jk 3,17).

W teologicznej i duchowej tradycji chrześcijaństwa Boże miłosierdzie stanowi relację Boga do człowieka, która usuwa braki, nieszczęścia i nędze. Każde bowiem dzieło Boga wyrażające Jego sprawiedliwość jest też manifestacją Jego miłosierdzia wobec ludzkiej słabości i grzechu. W Bożym miłosierdziu są obecne wszystkie aspekty miłości Boga zwłaszcza łaskawość względem człowieka doświadczającego zła i grzechu, które ponizają jego godność. Dzięki zbawczemu dziełu Jezusa Chrystusa Bóg uobecnił i ukazał swoje miłosierdzie. Kościół zrodzony z miłości Ukrzyżowanego i Zmartwychwstałego wyznaje Boże miłosierdzie, kiedy sprawuje sakramenty – pokutu i pojednania, wzywając go dla siebie i całego świata przez Serce Jezusa, które jest najbardziej dostępnym punktem objawienia miłosiernej miłości Ojca stanowiącej centralną treść mesjańskiego posłannictwa Syna Człowieczego. Objawione w Chrystusie i Jego dziele pozwala człowiekowi najpełniej odnaleźć jego godność, a przez czyny miłosierdzia Jezus nie tylko objawił miłosiernego Ojca, ale również sam stał się miłosiernym Zbawicielem oraz wzorem czynienia miłosierdzia. Dzięki temu można powiedzieć, że miłosierdzie jest rzeczywistym przymiotem Boga, uobecnionym i objawionym w Jezusie Chrystusie. Stąd też człowiek zanurzony w misterium wcielenia i odkupienia, winien odpowiadać miłością ofiarną i solidarną na wzór Zbawiciela, wydobywając każde dobro z pokładów zła, które zdominowało struktury społeczno-religijne współczesnego świata.

Do rozwoju kultu Bożego miłosierdzia w XX wieku, związanego z prywatnymi objawieniami siostry Faustyny Kowalskiej, przyczynił się św. papież Jan Paweł II. Z troską o każdego człowieka ogłosił 30 listopada 1980 roku encyklikę *Dives in misericordia*, poświęconą zagadnieniu Bożego miłosierdzia. Stanowiła ona kontynuację i przedłużenie

personalistyczno-chrystologicznej encykliki *Redemptor hominis* (1979). We wstępie do tego dokumentu papież pisał: „Idąc za nauką Soboru Watykańskiego II i odpowiadając na szczególną potrzebę czasów, w których żyjemy, poświęciłem encyklikę *Redemptor hominis* prawdzie o człowieku, która w pełni i do końca odsłania się w Chrystusie. Nie mniejsza potrzeba tych przełomowych i trudnych czasów przemawia za tym, aby w tym samym Chrystusie odsłonić raz jeszcze oblicze Ojca, który Jest «Ojcem miłosierdzia oraz Bogiem wszelkiej pociechy» (2 Kor 1,3)” (1). Z tego dokumentu przebija krakowskie doświadczenie papieża Wojtyły, oparte na życiu i doświadczeniu św. Faustyny Kowalskiej, apostołki Bożego miłosierdzia, którą beatyfikował w 1993 roku i kanonizował w roku 2000. W tym samym roku ustanowił też święto Bożego miłosierdzia w 2. Niedzielę Wielkanocy, a w 2002 roku zatwierdził Światowe Centrum Bożego Miłosierdzia w Krakowie-Łagiewnikach, a także zawierzył świat Bożemu miłosierdziu. We wspomnianej encyklice ojciec święty akcentuje, iż konieczne jest uwzględnienie w postępowaniu Kościoła prawdy o Bożym miłosierdziu. Misja Kościoła skupiona na człowieku (antropocentryczna) wymaga pewnej równowagi i urzeczywistnienia aspektu teocentrycznego ukazującego Ojca w Jezusie Chrystusie, który objawił Boże miłosierdzie nie tylko słowami, ale Misterium Paschalnym i wciąż dokonuje w posłudze Kościoła jako odpowiedź na potrzeby człowieka w sytuacji ówczesnego świata (*Dives in misericordia*, 2,7). Specyfika duchowości miłosierdzia bazuje na głoszeniu prawdy o Bożym miłosierdziu, modlitwie o miłosierdzie oraz na dziełach miłosierdzia. Jedną z form kultu jest cześć oddawana obrazowi Jezusa Miłosiernego, a także inne praktyki pobożne, m.in.: *Koronka do Miłosierdzia Bożego*, *Litania do Miłosierdzia Bożego*, godzina miłosierdzia oraz akty strzeliste. W propagowanie nabożeństwa i kultu są zaangażowane liczne żeńskie instytuty świeckie oraz Bractwo Miłosierdzia.